

کمیسیون تخصصی «فضای مجازی، فناوری و هوش مصنوعی» در چارچوب برنامه‌های همایش یکصدمین سالگشت بازتأسیس حوزه علمیه قم، ۱۷ اردیبهشت با حضور و سخنرانی اساتید و کارشناسان برگزار شد.

به گزارش خبرگزاری حوزه، حجت‌الاسلام والمسلمین بهرامی، طی سخنانی در کمیسیون تخصصی «فضای مجازی، فناوری و هوش مصنوعی»، بر ضرورت نهادینه‌سازی استفاده از فناوری در ساختارهای حوزوی تأکید کرد و گفت: در منشوری که رهبر معظم انقلاب برای آینده حوزه و روحانیت ترسیم فرمودند، چند محور راهبردی مطرح شده که تحقق هیچ‌کدام از آن‌ها، جز با بهره‌گیری از فناوری اطلاعات و هوش مصنوعی ممکن نیست.

رئیس مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی با اشاره به روند شکل‌گیری کمیته فناوری و فضای مجازی همایش، گفت: پیشنهاد شد کمیته فضای مجازی و فناوری، از کمیته رسانه جدا شود؛ چراکه معمولاً فناوری در کنار رسانه به حاشیه می‌رود. با پذیرش این پیشنهاد از سوی دبیرخانه ستاد برگزاری همایش، کارگروه تخصصی تشکیل شد و در بررسی‌های اولیه، به فهرستی از ۱۲ نفر از پیشکسوتان حوزه فناوری اطلاعات در حوزه علمیه دست یافتیم.

حجت‌الاسلام والمسلمین بهرامی، با اشاره به محورهای علمی برای سفارش مقاله در این کمیسیون، گفت: این محورها شامل موضوعاتی مانند کلیت رابطه حوزه علمیه و فناوری اطلاعات، نگرش مرجعیت به فناوری، تاریخچه فناوری در حوزه، آموزش و پژوهش حوزوی با تکیه بر فناوری، تبلیغ دینی و فناوری اطلاعات، نقش هوش مصنوعی در علوم اسلامی، بازی‌های دیجیتال، تاریخ شفاهی و آینده‌پژوهی در این عرصه است. وی با بیان اینکه ارزیابی مقالات بیش از دو سال پیش انجام شد؛ اما با تأخیر در برگزاری همایش، نیاز به بازبینی مجدد بود، اظهار کرد: طی دو ماه اخیر، حدود ۱۴ مقاله مورد تأیید نهایی قرار گرفت که در قالب یک جلد از مجموعه ۲۱ جلدی مقالات همایش، به فناوری اطلاعات، فضای مجازی و هوش مصنوعی اختصاص یافته است. همچنین مجموعه‌ای دیگر از مصاحبه‌های تاریخ شفاهی با پیشگامان این عرصه، در جلدی جداگانه منتشر خواهد شد.

حجت‌الاسلام والمسلمین بهرامی، با تأکید بر اهمیت هوش مصنوعی گفت: این مهم‌ترین موضوع فناوری در عصر حاضر است که باید با صلابت و بدون هیاهو به آن ورود کنیم. برای تحلیل صحیح در این زمینه، باید هم به مباحث نظری هوش مصنوعی و هم به ابعاد فقهی و علمی آن تسلط داشت.

وی از برگزاری همایش «علوم اسلامی انسانی دیجیتال» در سال جاری خبر داد و افزود: مرکز فضای مجازی و هوش مصنوعی پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی نیز، مطالعات قابل توجهی در این زمینه آغاز کرده است.

وی با بیان اینکه «مرجعیت یافتن» در این عرصه حیاتی است، گفت: اگر دیر وارد میدان شویم و ابزار هوش مصنوعی اسلامی خود را عرضه نکنیم، حتی در صورت تولید، تضمینی برای جذب مخاطب وجود نخواهد داشت.

رئیس مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی در پایان، با اشاره به دستاوردهای این مرکز گفت: امروز پایگاه‌های نورمگز و نولایب به‌عنوان تنها بانک‌های اطلاعاتی علوم اسلامی تولیدشده در کشور، دارای کاربران بین‌المللی هستند و ۲۴ دانشگاه آمریکایی و اروپایی با مراکز شرق‌شناسی،



در کمیسیون تخصصی «فضای مجازی، فناوری و هوش مصنوعی» عنوان شد

بهره‌گیری از فناوری اطلاعات، لازمه تحقق برخی محورهای پیام رهبر معظم انقلاب است

مشترک این دو پایگاه‌اند. این نشان می‌دهد که حوزه علمیه در مسیر فناوری اطلاعات، حرکت پرشتایی داشته و باید با عزمی مضاعف به این مسیر ادامه دهد.

• تبیین حجیت استنباط حکم شرعی توسط هوش مصنوعی

حجت‌الاسلام والمسلمین سیدصادق محمدی نیز در این نشست تخصصی، با بیان اینکه طبق نظر متخصصان، هوش مصنوعی تحلیل داده‌ها و تولید الگوریتمی علم است، اظهار کرد: باید به‌دقت بررسی کرد که آیا این نوع استنباط، می‌تواند در حوزه احکام شرعی، جایگاه و حجیت داشته باشد یا خیر؟

وی با اشاره به مباحث مطرح‌شده در درس خارج خود پیرامون حجیت استنباط هوش مصنوعی، گفت: ما یک بحث صفر و یک در این زمینه داریم؛ یعنی باید ابتدا مشخص کنیم که آیا اصولاً هوش مصنوعی می‌تواند فرآیند استنباط پیچیده احکام شرعی و استخراج گزاره‌های دینی را انجام دهد یا نه؟ این یک سؤال بنیادین و در حال حاضر محل تأمل جدی است.

این استاد حوزه علمیه قم همچنین افزود: اگر فرض کنیم که هوش مصنوعی قادر به استنباط احکام باشد، این تازه ابتدای بحث است، نه انتهای آن. برخی نوشته‌ها و اظهارنظرها به‌سادگی می‌گویند که «اگر هوش مصنوعی توانایی استنباط دارد، پس حجیت هم دارد»؛ اما این استدلال سطحی و غیردقیق است.

وی با بیان اینکه در اصول فقه، صرف کشف حکم شرعی برای اثبات حجیت کافی نیست، اظهار کرد: حتی در مسأله تقلید ابتدایی از میت، بسیاری از فقها حجیت را نمی‌پذیرند؛ با اینکه میت زمانی مجتهد جامع‌الشرايط بوده است. حال چگونه می‌توان برای هوش مصنوعی که حتی ذی‌شعور هم نیست، حجیت قائل شد؟

حجت‌الاسلام والمسلمین محمدی همچنین گفت: در بحث اصولی «قطع قطاع» هم مطرح است که آیا چنین قطعی حجیت دارد یا خیر؟ ما در درس خارج فقه به این نتیجه رسیدیم که مطلق کشف احکام شرعی، ملاک حجیت نیست؛ بلکه نوع کشف، شرایط کاشف و سایر مقدمات دخیل هستند.

وی بیان کرد: بنابراین نمی‌توان با نگاهی



در کمیسیون تخصصی «فضای مجازی، فناوری و هوش مصنوعی» عنوان شد

پردازش زبان و الگوریتم‌های هوش مصنوعی، وارد مرحله جدیدی شده است. در دو سال اخیر، این مرکز استفاده از الگوهای زبانی هوشمند را آغاز کرده که امکان تعامل و گفت‌وگو را فراهم می‌سازد. وی تأکید کرد: در این مرحله، مرکز نور نه‌تنها تولیدکننده محتواست؛ بلکه به دنبال بهره‌گیری از فناوری‌های نوین برای افزایش بهره‌وری پژوهشگران علوم اسلامی و ورود جدی‌تر به عرصه هوش مصنوعی در حوزه علوم دینی است.

• حوزه علمیه در فناوری اطلاعات چند گام جلوتر از بسیاری از مراکز است

حجت‌الاسلام والمسلمین احمد نجمی هم در این کمیسیون، با ارائه گزارشی از تدوین تاریخ شفاهی فناوری اطلاعات در حوزه، از مرکز تحقیقات کامپیوتری نور به‌عنوان نقطه ثقل این تحول فناوریانه یاد کرد و گفت: تاریخ شفاهی شکل‌گرفته، در حقیقت تاریخ مختصر و تحلیلی از مرکز نور نیز هست.

وی با اشاره به دو محور اصلی ثبت تجربه‌ها، افزود: تاریخ شفاهی فناوری در حوزه، بر دو بخش تجربه فردی و تجربه سازمانی استوار است. در بخشی از تاریخ شفاهی، فرایند شکل‌گیری مرکز نور روایت شده که با نگاه دوران‌پیشانه مقام معظم رهبری و حمایت‌های صریح ایشان، در دهه ۶۰ و اوایل دهه ۷۰، مسیر خود را آغاز کرد.

حجت‌الاسلام نجمی، با اشاره به دشواری‌های سال‌های آغازین کار، گفت: در آن سال‌ها اقتاع بزرگان حوزه برای بهره‌گیری از فناوری دیجیتال، یکی از چالش‌های مهم بود؛ به‌عنوان نمونه، در هنگام جمع‌آوری مجلات برای نورمگز، با مقاومت‌هایی از سوی برخی مؤسسات مواجه بودیم؛ اما در جلسه‌ای که با آیت‌الله مصباح یزدی رحمته‌الله برگزار شد، ایشان دستور صریح برای همکاری صادر کردند.

وی ادامه داد: در این تاریخ شفاهی، مسیر پرچالش آزمون و خطا، خلافت‌ها، نوآوری‌ها و حتی مواردی از ثبت اختراعات مرتبط با توسعه نرم‌افزارهای حوزوی مستند شده است.

حجت‌الاسلام نجمی، با بیان اینکه حوزه علمیه در زمینه فناوری اطلاعات نه‌تنها عقب نیست؛ بلکه چند گام جلوتر از بسیاری از مراکز کشور حرکت کرده، تأکید کرد: محصولات فناوریانه مرکز نور و سایر نهادهای مرتبط در حوزه، پشتوانه علمی بسیار پیچیده‌ای داشته‌اند و صرفاً حاصل تایپ کتاب‌ها و تبدیل آن‌ها به نرم‌افزار نیستند.

وی افزود: تجربیات این مرکز به الگویی برای تولید نرم‌افزارهای علمی در سطح کشور بدل شده‌اند. دانش میان‌رشته‌ای شکل‌گرفته در این زمینه، عملاً پایه‌گذار شاخه‌ای از علوم انسانی دیجیتال در کشور شده است.

وی با تأکید بر وجود نگاه انتقادی در این گفت‌وگوهای تاریخ شفاهی گفت: صرفاً مدح و ستایش در این مستندات نیست؛ بلکه چالش‌ها نیز شناسایی شده‌اند. یکی از مسائل اساسی، عدم تعامل کافی با مراکز علمی خارج از کشور در زمینه ارائه محصولات بوده است.

حجت‌الاسلام نجمی، با اشاره به دو چالش عمده اظهار کرد: نخست، مسأله کپی‌رایت در ۲۰ سال گذشته، یکی از موانع بوده و دوم، فضای تبلیغاتی و هیاهوی بعضاً غیرواقعی پیرامون هوش مصنوعی که ممکن است، تهدیدی برای فهم صحیح موضوع و تمرکز بر اصل کار باشد. وی در پایان گفت: امیدواریم آنچه درباره هوش مصنوعی گفته می‌شود، در عمل هم تحقق یابد و فاصله میان ادعا و واقعیت زیاد نباشد؛ چراکه بزرگ‌نمایی بی‌پشتوانه، خود می‌تواند تهدیدی جدی باشد.

در کمیته رسانه، ارتباطات و هنر مطرح شد

انقلاب اسلامی باعث

توجه گسترده حوزویان به عرصه

هنر و رسانه شد



نشست علمی کمیته رسانه، ارتباطات و هنر همایش یکصدمین سال بازتأسیس حوزه علمیه قم، عصر چهارشنبه ۱۷ اردیبهشت، با حضور حجج‌اسلام و المسلمین واعظ موسوی، رفعتی و بزه به عنوان اعضای هیئت‌ریسه این کمیته، با ارایه خلاصه مقالات منتخب از سوی نویسندگان آثار، در مدرسه علمیه امام کاظم علیه‌السلام قم برگزار شد.

به گزارش خبرگزاری حوزه، در این نشست دکتر کمال اکبری، رئیس دانشکده دین و رسانه ضمن ارایه بخش‌هایی از مقاله خود، با اشاره به تحولات شکل گرفته در زمینه هنر و رسانه در دوران پس از انقلاب اسلامی از جمله تأسیس دانشکده دین و رسانه، مرکز پژوهش‌های اسلامی صداوسیما و ... ، گفت: واقعیت آن است که توجه حوزویان به عرصه رسانه و هنر نسبت به دوران قبل از پیروزی انقلاب اسلامی، بسیار افزایش یافته و در سال‌های اخیر نیز برگزاری رویدادهایی همچون جشنواره اشراق و هنر آسمانی زمینه‌ای فراهم کرده که حوزویان بیشتری با دغدغه لازم به این مقولات ورود پیدا کنند.

وی افزود: در سال‌های اخیر به لطف الهی، جمع قابل توجهی از طلاب و فضلاء حوزه در زمینه هنرهای رسانه‌ای درخشیده‌اند که از آن جمله بحث تولید فیلم است؛ به نحوی که برخی فیلم‌سازان طلبه جوایز جشنواره فیلم فجر را نیز دریافت کرده‌اند.

وی همچنین گفت: با این حال ما هنوز نیازمند کارهای فقیهانه و عالمانه برای عمق بخشی به مباحث هنری و رسانه‌ای هستیم، ضمن آن‌که باید توجه داشته باشیم که به هر حال ورود طلاب به عرصه هنر ممکن است با چالش‌هایی مواجه باشد، اما نباید این مسئله طوری باشد که به هویت و رسالت طلبگی آن‌ها خدشه وارد کند.

اکبری افزود: رابطه حوزه علمیه قم با رسانه حتی در قیاس با مرکز مهمی چون الأزهر مصر بسیار بهتر و عمیق‌تر است؛ با این حال باید زمینه‌ای فراهم کرد که ضمن آسیب‌شناسی بتوان این ارتباط را گسترده‌تر کرد.

دکتر سید محمدحسین حسینی هرنزدی نیز با ارایه مقاله خود با موضوع سیر تطورات نشریات دینی در دوران اخیر گفت: معدود نشریاتی قبل از سده در برخی شهرها با موضوعات دینی منتشر می‌شد اما بعد از بازتأسیس حوزه علمیه قم به‌خصوص در دوران پس از انقلاب اسلامی، شاهد رشد و تحول خوبی در این زمینه بوده‌ایم.

وی افزود: در بین نشریات دوران قبل و بعد از انقلاب اسلامی، نشریه مکتب اسلام، هم به جهت تعداد مخاطب و هم تأثیرگذاری وضعیت بسیار متمایزی دارد که باید نسبت به این قضیه به تحلیل و واکاوی بیشتر پرداخت.

حجت‌الاسلام و المسلمین سید محمد واعظ موسوی، رئیس انجمن ارتباطات و تبلیغ حوزه علمیه قم نیز طی سخنانی در این نشست ضمن تشکر از دست‌اندرکاران برگزاری همایش، ابراز امیدواری کرد، نگارش مقالات و استفاده از ظرفیت عظیم حوزه باعث شود که در عرصه هنر، رسانه و ارتباطات بیش از پیش توفیق و اثرگذاری حاصل شود.

حجت‌الاسلام و المسلمین طویایی، ارایه کننده مقاله با عنوان «سیر تحولات نقش‌آفرین روحانیت در رسانه ملی» نیز گفت: گونه‌شناسی، مقدمه کارکردشناسی است؛ این‌که بدانیم چند نوع روحانی با چه کارکردی در رسانه ملی داریم و این‌ها دارای چه نوع فعالیت و اثرگذاری هستند، بحث بسیار مهمی است.

وی همچنین با اشاره به بیانات رهبر معظم انقلاب گفت: از نگاه مقام معظم رهبری، حضور و نقش‌آفرینی روحانیت در رسانه ملی باید به‌گونه‌ای باشد که پیام دین را به اقشار مختلف مردم برساند و به این طریق زمینه‌ساز هدایت آن‌ها باشد.

وی خاطرنشان کرد: با بهره‌گیری از نظام معرفتی حوزه و این ظرفیت عظیم باید در راستای تبیین پیام و حقیقت دین استفاده کرد و ما باید در رابطه با نقش‌آفرینی روحانیت در صداوسیما به ارائه یک الگو دست یابیم تا بهتر به اهداف از پیش تعیین شده نائل شویم.

